

Załącznik do Uchwały

NR II/6/2024

Rady Gminy Wilczyce

z dn 13 maja 2024r.

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
DOMOWEJ I OCHRONY OFIAR PRZEMOCY DOMOWEJ NA
LATA 2024-2030**

WILCZYCE 2024

SPIS TREŚCI

- 1.Wprowadzenie
- 2.Podstawa prawna programu
- 3.Przemoc – podstawowe pojęcia
- 4.Adresaci Programu
- 5.Diagnoza problemu przemocy domowej w Gminie Wilczyce
- 6.Zasoby instytucjonalne Gminy
- 7.Cele i zadania Programu
- 8.Finansowanie Programu
- 9.Monitoring i ewaluacja

I. WPROWADZENIE

Uchwalenie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Wilczyce przez Radę Gminy to zadanie wynikające z Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

Celem strategicznym programu jest przeciwdziałanie przemocy domowej, ochrona osób doznających przemocy domowej oraz zwiększenie dostępności i skuteczności profesjonalnej pomocy. Program określa szczegółowe zadania do realizowania, ukierunkowane na: rozwój systemu przeciwdziałania przemocy oraz współpracy międzyinstytucjonalnej, zapewnienie dostępności pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemem przemocy domowej, kształtowanie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy domowej.

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy domowej do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej, w tym:

1. opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrona osób doznających przemocy domowej;
2. prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą domową;
3. zapewnienie osobom dotkniętym przemocą domową miejsc w ośrodkach wsparcia;
4. tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Wilczyce ma charakter długofalowy. Działania obejmują lata 2024-2030.

W miarę potrzeb i sytuacji społecznych mogą ulegać zmianom i udoskonaleniom

2. PODSTAWA PRAWNA GMINNEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY DOMOWEJ NA LATA 2024-2030 .

Program będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne:

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. z 2023 r. poz. 1249 ze zm).
2. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 r. poz. 2151).
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 501).
4. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2024 r. poz. 145).
5. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2809).
6. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2022 r. poz. 1700).

Program jest spójny z Programami:

- Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030,
- Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wilczyce na lata 2024-2030,
- Gminnym programem profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.

3. PRZEMOC – PODSTAWOWE POJĘCIA

Podstawowym dokumentem regulującym działania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej jest ustawa z dnia 29 listopada 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej, która pojęcie przemocy definiuje jako należy przez to rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej;

Wyróżnia się następujące rodzaje przemocy:

- Fizyczna - naruszanie nietykalności fizycznej. Przemoc fizyczna jest intencjonalnym zachowaniem powodującym uszkodzenie ciała lub niosącym takie ryzyko, np.: popychanie, szarpanie, ciągnięcie, szturchanie, klepanie, klapsy, ciągnięcie za uszy, włosy, szczypanie, kopanie, bicie ręką, pięścią, uderzenie w twarz - tzw. "policzek", przypalanie papierosem, duszenie, krępowanie ruchów itp.
- Psychiczna - naruszenie godności osobistej. Przemoc psychiczna zawiera przymus i groźby np.: obrażanie, wyzywanie, osądzanie, ocenianie, krytykowanie, straszenie, szantażowanie, grożenie, nieliczenie się z uczuciami, krzyczenie, oskarżanie, obwinianie, oczernianie, krzywdzenie zwierząt, czytanie osobistej korespondencji, ujawnianie tajemnic, sekretów, wyśmiewanie, lekceważenie itp. Przemoc psychiczna jest najczęstszą formą

przemocy i jest trudna do udowodnienia. Może być stosowana również za pomocą środków komunikacji elektronicznej;

- Seksualna - naruszenie intymności. Przemoc seksualna polega na zmuszanie osoby do aktywności seksualnej wbrew jej woli, kontynuowaniu aktywności seksualnej, gdy osoba nie jest w pełni świadoma, bez pytania jej o zgodę lub gdy na skutek zaistniałych warunków obawia się odmówić. Przymus może polegać na bezpośrednim użyciu siły lub emocjonalnym szantażu. Np.: wymuszanie pożycia, obmacywanie, gwałt, zmuszanie do niechcianych praktyk seksualnych, nieliczenie się z życzeniami partnerki/partnera, komentowanie szczegółów anatomicznych, ocenianie sprawności seksualnej, wyglądu itp.
- Ekonomiczna - naruszenie własności. Przemoc ekonomiczna wiąże się z celowym niszczeniem czyjejś własności, pozbawianiem środków lub stwarzaniem warunków, w których nie są zaspokajane niezbędne dla przeżycia potrzeby. Np.: niszczenie rzeczy, włamanie do zamkniętego osobistego pomieszczenia, kradzież, używanie rzeczy bez pozwolenia, zabieranie pieniędzy, przeglądanie dokumentów, korespondencji, dysponowanie czyjąś własnością, zaciąganie pożyczek "na wspólne konto", sprzedawanie osobistych lub wspólnych rzeczy bez uzgodnienia, zmuszanie do spłacania długów itp.
- Zaniedbanie - naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich. Jest formą przemocy ekonomicznej i oznacza np.: niedawanie środków na utrzymanie, pozbawianie jedzenia, ubrania, schronienia, brak pomocy w chorobie, nieudzielenie pomocy, uniemożliwianie dostępu do miejsc zaspokojenia podstawowych potrzeb: mieszkania, kuchni, łazienki, łóżka itp.;

Osoby dotknięte przemocą domową często doświadczają kilku jej form jednocześnie, przemoc najczęściej nie jest jednorazowym zdarzeniem. Zazwyczaj, jeżeli ktoś raz zastosował przemoc wobec bliskich osób, stosuje ją po raz kolejny. Osoby zajmujące się zawodowo problemem przemocy obserwują, że przemoc powtarza się w charakterystycznym schemacie zwanym cyklem przemocy.

Stosowanie przemocy prowadzi do niskiej samooceny, poczucia bezsilności i bezradności, ciągłego niepokoju, depresji, chorób związanych ze stresem. Szczególnie dramatyczne konsekwencje przemocy zauważa się u dzieci. Powoduje ona bowiem w ich psychice nieodwracalne skutki, które mogą dać znać o sobie dopiero w życiu dorosłym.

4. ADRESACI PROGRAMU

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej skierowany jest przede wszystkim do:

- * mieszkańców gminy Wilczyce, w tym osób zagrożonych przemocą domową;
- * osób doznających przemocy domowej;
- * osób stosujących przemoc;
- * świadków przemocy domowej;
- * służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej;

5. DIAGNOZA PROBLEMU PRZEMOCY DOMOWEJ W GMINIE WILCZYCE

Gmina Wiejska Wilczyce jest to jedna z gmin powiatu sandomierskiego. Leży w województwie świętokrzyskim. Powierzchnia gminy wynosi 66,69 km², z czego 59,09 km² stanowią użytki rolne, natomiast 1,96 km² – lasy. W gminie jest 16 sołectw. Liczba ludności wynosi 3 621 mieszkańców, z czego 49,6 % stanowią kobiety, a 50,4 % mężczyźni. W latach 2020- 2022 liczba mieszkańców zmalała o 14,2 %. Średni wiek mieszkańców wynosi 42,7 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa świętokrzyskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Gmina Wilczyce ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -32 osób,. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -9,20 na 1000 mieszkańców gminy Wilczyce. W 2022 roku urodził się 15 dzieci.. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,47 i jest mniejszy od średniej dla województwa.

58,9 % mieszkańców gminy Wilczyce jest w wieku produkcyjnym, 16,8% w wieku przedprodukcyjnym, a 24,2% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym. Dzieci natomiast gęstość zaludnienia jest bardzo niska i liczy 44 osoby na km².

W zasobach komunalnych gminy Wilczyce znajduje się 12 mieszkań.

Na terenie gminy nie działają duże zakłady przemysłowe, większość rdzennych mieszkańców zajmuje się rolnictwem oraz prowadzi małe przedsiębiorstwa lub

j4ednoosobowe działalności gospodarcze. Przeważają branże: budowlana, handlowa, transportowa oraz przetwórcza.

Na terenie gminy Wilczyce znajdują się również:

- ✓ Urząd Gminy
- ✓ Ośrodek Pomocy Społecznej
- ✓ Biblioteka Publiczna
- ✓ Stacja Paliw
- ✓ Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
- ✓ Poczta Polska
- ✓ Na terenie gminy funkcjonują 3 Szkoły Podstawowe z oddziałem przedszkolnym

Diagnoza zjawiska przemocy domowej została przeprowadzona w oparciu o posiadane statystyki i dane. Oszacowanie zjawiska przemocy możliwe jest między innymi dzięki procedurze „Niebieskie Karty”

Na terenie gminy Wilczyce przemoc występuje w rodzinach o różnym statusie społecznym. Często jednak problem przemocy powiązany jest z problemem nadużywania alkoholu, czy niskimi dochodami. Przypadki przemocy zdarzają się w domach rodzinnych, gdzie świadkami są jedynie jej członkowie. Bezsilność, strach, troska o własne zdrowie i życie, a przede wszystkim o dzieci, skłania do powiadomienia odpowiednich służb, które uruchamiają procedurę Niebieskiej Karty.

Problem przemocy na terenie gminy wiejskiej Wilczyce jest zjawiskiem występującym dość często i dotyczy rodzin z każdego poziomu społecznego. Z czasem stał się zjawiskiem, które przestało wzbudzać większe wrażenie. Środowiska wiejskie żyją w przeświadczeniu, że „to, co dzieje się w domu, w tym domu zostaje”. Przemoc domowa może występować we wszystkich możliwych konfiguracjach, pomiędzy małżonkami, rodzicami a dziećmi, pomiędzy rodzeństwem a także pomiędzy osobami niespokrewnionymi.

Tabela 1. Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty”

Instytucja wszczynająca procedurę NK	Liczba procedur NK przekazanych do ZI ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Wilczycach		
	2020	2021	2022
Pomoc społeczna	0	1	0
Policja	6	14	8
Oświata	0	1	2
Ochrona Zdrowia	0	0	0
Gminna Komisja Rozw. Prob. Alkoh.	0	1	0
Razem	6	15	8

Źródło: dane własne ZI

Z danych zawartych w Tabeli 1 i ich analizy wynika, że liczba wszczętych procedur Niebieskie Karty w ciągu ostatnich lat pozostaje na takim samym poziomie.

Aby dobrze zobrazować ilość procedur NK prowadzonych na terenie Gminy Wilczyce, należy odwołać się do danych Tabeli 2

Tabela 2. Liczba zakończonych procedur Niebieskie Karty

Rok	Przesłanka zakończenia procedury NK	
	Ustanie przemocy	Bezzasadność podejmowania działań
2020	2	9
2021	15	12
2022	7	5

Źródło: dane własne ZI

Tabela 3: Liczba złożonych zawiadomień oraz wniosków o wgląd w sytuację małoletnich dzieci

Rok	Zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa z art. 207 KK	Wnioski o wgląd w sytuację małoletnich dzieci
2020	1	1
2021	5	3
2022	6	3

Zródło: dane własne ZI

Z danych ZI wynika , że ofiarami przemocy były najczęściej kobiety i dzieci. Sprawcami byli mężczyźni uzależnieni od alkoholu

6. ZASOBY INSTYTUCJONALNE GMINY

- Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy odbywać się będzie w oparciu o współpracę i zaangażowanie wielu instytucji i organizacji posiadających w swojej ofercie działania m.in. z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej. W skład systemu przeciwdziałania przemocy domowej w Gminie Wilczyce wchodzi podmioty wskazane poniżej:

- 1. Zespół Interdyscyplinarny**
- 2. Ośrodek Pomocy Społecznej**
- 3. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**
- 4. Komenda Policji**
- 5. Podstawowa opieka zdrowotna**
- 6. Placówki oświatowe**
- 7. Prokuratura Rejonowa**
- 8. Sąd Rejonowy**
- 9. Organizacje pozarządowe**

7. CELE I ZADANIA

Celem głównym Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej jest ograniczenie zjawiska przemocy i zapewnienie bezpieczeństwa osobom doznającym przemocy na terenie Gminy Wilczyce.

Cele szczegółowe programu:

1. Zwiększenie działań profilaktycznych, diagnostycznych i edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej
2. Ochrona i pomoc osobom doznającym przemocy domowej
3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc domową
4. Podnoszenie kompetencji, rozwijanie i doskonalenie umiejętności służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

Harmonogram realizacji programu

Cel: Zwiększenie działań profilaktycznych, diagnostycznych i edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej

Kierunki działań:

- Poszerzenie wiedzy mieszkańców gminy, w tym służb, na temat zjawiska przemocy domowej
- Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznie w zakresie przyczyn i skutków przemocy domowej
- Poprawa jakości systemu działań profilaktycznych

zadania	realizatorzy/partnerzy	wskaźniki monitoringowe:
1. Diagnozowanie zjawiska przemocy domowej w gminie	UG, GKRPA, ZI, placówki oświatowe, policja	liczba przeprowadzonych diagnoz
• Czas realizacji 2024-2030		
2. Prowadzenie lokalnych kampanii społecznych poświęconych problemowi przemocy domowej	UG, GKRPA, OPS, OŚRODEK ZDROWIA	liczba przeprowadzonych diagnoz
• Czas realizacji 2024-2030		
3. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz kościołami i związkami wyznaniowymi w celu	UG, , organizacje pozarządowe kościoły i związki wyznaniowe	Liczba zrealizowanych działań Liczba osób, którym udzielono informacji na temat przeciwdziałania przemocy

wprowadzenia elementów informacji i edukacji na temat zjawiska przemocy domowej		domowej
---	--	---------

• **Czas realizacji 2024-2030**

4. Prowadzenie poradnictwo, w szczególności poprzez działania edukacyjne, służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych, alternatywnych wobec stosowania przemocy, metod i kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą domową oraz w stosunku do grup ryzyka np. małoletnich w ciąży	UG, placówki oświatowe, placówki wsparcia dziennego dla dzieci, GKRPA, OPS, policja	Liczba placówek prowadzących poradnictwo liczba wizyt patronażowych prowadzonych przez położne podstawowej opieki zdrowotnej
---	---	---

• **Czas realizacji 2024-2030**

5. Prowadzenie wśród dzieci i młodzieży działań profilaktycznych z zakresu agresji i przemocy, m.in. w ramach szkolnych programów profilaktycznych	UG, placówki oświatowe, placówki wsparcia dziennego dla dzieci, GKRPA, OPS, policja	Liczba dzieci objętych działaniami profilaktycznymi z zakresu agresji i przemocy
--	---	--

• **Czas realizacji 2024-2030**

Cel: Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób doznających przemocy domowej.

Kierunki działań:

- **Rozwój infrastruktury służącej udzielaniu pomocy osobom doznającym przemocy domowej oraz wypracowania zasad współpracy pomiędzy podmiotami wchodzącymi w jej skład**
- **Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form udzielania pomocy osobom doznającym przemocy domowej**
- **Udzielenie pomocy i wsparcia osobom doznającym przemocy domowej**
- **Monitorowanie działań pomocowych**

zadania	realizatorzy/partnerzy	wskaźniki monitoringowe:
1.Kontynuowanie zadań Zespołu Interdyscyplinarnego	UG, GKRPA, ZI, OPS, przedstawiciele placówek oświatowych i służby zdrowia, policja kuratorzy sądowi	liczba spotkań zespołu liczba funkcjonujących grup roboczych liczba spotkań grup roboczych

• **Czas realizacji 2024-2030**

2. Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania pomocy w szczególności: medycznej, psychologicznej, pedagogicznej, socjalnej, rodzinnej	UG, GKRPA, OPS, ZI , placówki oświatowe	liczba opracowanych materiałów informacyjnych
--	---	---

Czas realizacji 2024-2030

3. Opracowanie i realizacja indywidualnych i grupowych działań edukacyjnych kierowanych dla osób doznających przemocy domowej w szczególności w zakresie dotyczącym reakcji na przemoc domową	UG, GKRPA, ZI, OPS	Liczba osób uczestniczących w działaniach
---	--------------------	---

Czas realizacji 2024-2030

4. Realizacja procedury „Niebieskiej Karty”	UG, placówki oświatowe, placówki wsparcia dziennego dla dzieci, GKRPA, OPS, policja	Liczba wszczętych (kontynuowanych) procedur „Niebieskie Karty” liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie karty” liczba wypełnionych formularzy NK
---	---	--

Czas realizacji 2024-2030

Cel: Zwiększenie skuteczności oddziaływań ochrony wobec osób stosujących przemoc domowa

Kierunki działań:

- **Interweniowanie oraz reagowanie właściwych służb na stosowanie przemocy domowej**
- **Realizacja programów dla osób stosujących przemoc domową**

zadania	realizatorzy/partnery	wskaźniki monitoringowe:
1. Upowszechnianie w gminie informatorów zawierających bazy teleadresowe podmiotów realizujących działania dla osób stosujących przemoc domowej	UG, OPS, ZI	Liczba udostępnionych informatorów

Czas realizacji 2024-2030

2. Oddziaływanie wobec osób stosujących przemoc domową w tym w ramach procedury „NK”	UG, GKRPA, OPS, ZI, placówki oświatowe, przedstawiciele służby zdrowia, policja	Liczba osób stosujących przemoc wobec których została podjęta procedura „NK-D”
Czas realizacji 2024-2030		
3. Współdziałanie oraz wymiana informacji z kuratorską służbą sądową i innymi służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy domowej	UG, GKRPA, ZI, OPS	Liczba osób uczestniczących w działaniach
Czas realizacji 2024-2030		

Cel: Podniesienie jakości i dostępności świadczonych usług poprzez zwiększenie kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

Kierunki działań:

- **Podnoszenie i wzmacnianie kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej**

zadania	realizatorzy/partnerzy	wskaźniki monitoringowe:
1 Diagnozowanie potrzeb szkoleniowych członków zespołów interdyscyplinarnych oraz grup roboczych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej	UG, OPS	liczba uczestników szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej

Czas realizacji 2024-2030

Przewidywane efekty realizacji programu

Realizując działania zawarte w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej na lata 2024-2030 planuje się osiągnąć następujące efekty:

- stworzenie zintegrowanego systemu przeciwdziałania przemocy domowej,
- ograniczenie zjawiska przemocy oraz poprawy kondycji rodzin mieszkających na terenie gminy Wilczyce,

- świadczenie kompleksowej pomocy dla osób doświadczających przemocy oraz świadków przemocy w rodzinie,
- zwiększenie dostępności profesjonalnej pomocy, jak i poradnictwa specjalistycznego zarówno dla osób doznających przemocy, jak i dla osób stosujących przemoc .

8. FINANSOWANIE PROGRAMU

Zadania Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Ofiar Przemocy Domowej w gminie Wilczyce są i będą finansowane corocznie z budżetu gminy. Zadania Programu mogą być również finansowane z funduszy strukturalnych i programów wspólnotowych Unii Europejskiej, grantów i dotacji konkursowych i wszelkich innych źródeł finansowania oraz z budżetów poszczególnych jednostek zaangażowanych w realizację Programu.

9. MONITORING I EWALUACJA

Monitoring Programu prowadzony będzie poprzez zbieranie i opracowywanie danych, które posłużą do ewaluacji. W celu zapewnienia prawidłowej realizacji zadań programu będzie prowadzony systematyczny monitoring realizowanych działań, którym zajmie się ZI.

Narzędzia ewaluacji Programu:

- * systematyczne zbieranie i analiza danych dotyczących realizacji Programu;
- * systematyczna kontrola i monitoring realizowanych zadań pod względem jakości, czasu oraz efektywności;
- * sporządzanie rocznych sprawozdań z realizacji Programu.

Zespół Interdyscyplinarny w Wilczycach do dnia 31 marca każdego roku przedłoży Radzie Gminy sprawozdanie z realizacji Programu.